

6.12 KL. 15.00
SJÄLVSTÄNDIGHETSDAGENS FESTKONSERT
MUSIKHUSET

HANNU LINTU
DIRIGENT

HAN KIM
KLARINETT

MIRKA VIITALA
PIANO

LOTTA EMANUELSSON
KONFERENCIER

Cecilia Damström:
Tundo!

Bernhard Henrik Crusell:
Klarinettkonsert nr 2 f-moll op. 5
I Allegro
II Adagio
III Rondo. Allegretto

Einojuhani Rautavaara:
A Requiem in Our Time
1. Hymnus
2. Credo
3. Dies irae
4. Lacrymosa

Helvi Leiviskä:
Pianokonsert op. 7

Jean Sibelius:
Finlandia

CECILIA DAMSTRÖM: TUNDO! OP. 49

”Jag gillar sprängkraftig musik. Med min musik vill jag ta ställning, lämna ett eftertryck på människor.”

Cecilia Damström (f. 1988) studerade först komposition i Tammerfors och senare i Malmö för Luca Francesconi. Hennes ord kan betraktas som ett konstnärligt credo. Många av hennes verk har en konkret problemställning som utgångspunkt: Dumma kungen som valdes till ”årets barnopera” (2017) dryftar frågan om hur svårt det kan vara att möta en främling. De kammarmusikaliska verken Minna (2017), Aino (2018) och Helene (2020) påminner om hur viktig kvinnornas historia är, Djurens planet (2018) är en barnopera som beställdes av Nationaloperan och har av kompositören själv beskrivits som ”ekofeministisk” och *Requiem for our Earth*

(2019) för damkör, elektronik och video behandlar klimatförändringen.

Tundo! (2016/18) tar sig an ett av de största problemen i vår tid eller med Damströms ord: ”Den allvarligaste flyktingkrisen sedan andra världskriget utspelar sig nu i vår samtid. Vad har du och jag gjort inför den? Tundo! är därför tillägnat alla flyktingar i världen”.

Rubriken betyder att knacka eller hacka på latin och hänvisar till att flyktingarna som – ofta förgäves – har knackat på portarna till det förmögna Europa. I verket sammanför Damström skarpt sinsemellan kontrasterande material. Som motvikt till de krossande stötar finns darrande skörhet och rena treklangers skönhet i stråkarna.

BERNHARD HENRIK CRUSELL: KLARINETTKONSERT NR 2 F-MOLL OP. 5

Bernhard Henrik Crusell (1775–1838) var den enda tonsättaren inom den klassisk-romantiska epoken som själv var klarinettist. Som solist vet vi att han spelat t.ex. Mozarts klarinettkonsert, men veterligen tog han aldrig sig an de stora samtida tonsättarna Carl Maria von Webers och Louis Spohrs konserter, och varför skulle han ha gjort det, då han själv skrivit tre fina konserter. Crusells klarinettkonserter representerar liksom hans övriga produktion den sena klassicismen som ställvis blandas upp med intryck från den franska operan.

Den sista av Crusells klarinettkonserter, som uppenbarligen kom till år 1815,

är f-mollkonserterna. På grund av den ordningsföljd i vilken klarinettkonserterna publicerades är den känd som hans andra konsert. Verket betraktas som en höjdpunkt i hans karriär.

Konserten börjar med ett sjungande unisont motiv. Crusell har gett plats för sångbar melodik där det virtuosa materialet smälter samman med nästan mozartsk elegans. Den poetiska långsamma satsen i 9/8 taktart (*Andante pastorale*) kräver skön ton av solisten, någonting som Crusell fick speciellt beröm för som klarinettist. Rondofinalen är den mest virtuosa av satserna och den öppnar sig till slut i ett ljus av F-dur.

EINOJUHANI RAUTAVAARA: A REQUIEM IN OUR TIME

A Requiem in Our Time för bleckensemble och slagverk kom till vintern 1953–54, då den 25-årige Einojuhani Rautavaara (1928–2016) ännu studerade komposition vid Sibelius-Akademien under Aarre Merikantos ledning. Verket vann Thor Johnson-kompositionstävlingen i Förenta staterna och uruppförandet skedde i Cincinnati vid tävlingens final i maj 1954.

A Requiem in Our Time är även ett slags mellanbokslut för hans tidiga år. I var och en av de fyra satserna har han använt sig av sin egen tidigare musik och därmed innehåller verket material ur ett körverk, ett pianostycke, ett verk för bleckinstrument och en solosång.

Rautavaara dedicerade verket till minnet av sin mor som avled år 1944. Verkets utgångspunkt är djupt subjektiv men dess budskap är ändå allmängiltigt.

Verket inleds med en festligt klingande Hymnus. *Credo et Dubito* är enligt rubrikens dualism indelat i frågor i snabbt tempo (*Vivace*) alternerande med orubbliga svar (*Grave*). Allting tillspetsas i satsen *Dies irae*. I *Lacrymosas* satsens förinrerligade klagovisa får barytonhornet en central roll.

HELVI LEIVISKÄ: PIANOKONSERT OP. 7

Helvi Leiviskä (1902–1982) var den första finländska kvinnliga tonsättaren som lyckades etablera sig inom landets musikliv. Hon stötte emellertid nog på många fördomar på grund av sitt kön.

Leiviskä inriktade sig på det symfoniska uttrycket. Hennes viktigaste verk var tre symfonier (1947, 1954, 1971) och en ensatsig *Sinfonia brevis* (1962), som präglas av ett formspråk med många stora bågar. Vad stilen beträffar intar Leiviskä sin plats i gränsområdet mellan romantik utan nationella element och nyklassicism. I sina senare verk avancerade hon ställvis i riktning mot ett tonalt överraskande fritt tonspråk.

Vad storformen beträffar intar Pianokonserten (1935) sin plats i Leiviskäs produktion vid sidan av symfonierna. Dess uruppförande fick ett huvudsakligen berömmande mottagande vid hennes första

kompositionskonsert 1935. Solisten Ernst Linko hade emellertid gjort många förkortningar i pianostämman och därmed hörs konserten först nu för första gången utan strykningar.

Leiviskä var själv pianist, vilket eventuellt förklarar solopartiets stora oktavpassager, massiva vältrande ackord och täta ornament. Trots pianoandelens krävande drag är helhetsintrycket snarare symfoniskt i Brahms' stil.

Konsertens struktur i tre satser följer inte det traditionella formuläret snabb-långsam-snabb. Leiviskä utnyttjar sitt motivmaterial effektivt och satserna har samband på motiv- och temanivå.

Verket börjar med ett mollbetonat tema i den ovanliga taktarten 5/4. Det övriga materialet är en skarpt artikulerad motivgrupp, som ger musiken sjudande rörelseenergi och ett brett motiv för orkestern

som återkommer i finalen. Det leder till en monumental stegring och till huvudtemats retur med pondus, nu i B-dur.

Scherzot börjar luftigt och dementerar det intryck man haft av Leiviskä som en tolk enbart för seriösa känslor. Det dansanta temat och ett motiv med längre linjer utvecklas och musiken utsätts grad-

OM RENSKRIVNINGSPROCESSEN AV LEIVISKÄS KONSERT

4 Det handskrivna partituret till Helvi Leiviskäs pianokonsert har försvunnit och därför rekonstruerades verket utgående från solistens pianopartitur och orkesterstämmorna. Pianopartituret är skrivet med Leiviskäs handstil men där finns också anteckningar gjorda av solisten. De gav bl.a. uppgifter om verkets tempon. I solostämman finns också varierande metronomanteckningar. Speciellt blecket hade för vana att skriva i slutet av sin stämman sina egna initialer och dagens datum, ofta också styckets längd, i detta fall 40-43 minuter.

Solisten hade försett sin stämman med vissa förenklingar och förkortningar. En del av strykningarna gjorde det nästan omöjligt att läsa de underliggande noterna, men genom att studera harmonierna tillsammans med Mirka Viitala hittades lösningar eller så antecknades alternativa spelsätt i partituret (s.k. ossia). Solostämman innehåller också några för-

JEAN SIBELIUS: FINLANDIA OP. 26

Varje nation behöver sina egna konstnärliga symboler, sådana som Kalevala och Aleksis Kivis Sju bröder eller något av Akseli Gallén-Kallelas Kalevalaverk. I musiken har Jean Sibelius' (1865–1957) Finlandia från år 1900 fått denna funktion.

vis för en upplösningsprocess. En kraftfull kulmen krossar de dansanta egenskaperna.

I finalen som spelas utan uppehåll ger Leiviskä musiken en stolt höjdpunkt. I satsens kulmen återkommer första satsens öppningsmotiv, men nu i full prakt i D-dur.

Kimmo Korhonen

enklingar gjorda med Leiviskäs handstil. Det kunde vara fråga om att tillåta vänster hand att spela passager i oktaver med höger hand i stället för någon svårare tonföljd.

Det finns också motstridigheter i instrumentstämmorna. För de enskilda stråkarna finns flera stämmor med anteckningar om spelsätt som ofta skiljer sig från varandra och även direkta fel förekommer. Orkestern spelade år 1935 uppenbarligen verket i den form som kompositören skrivit, trots att solisten lämnade flera passager ospelade. Några brev skrivna av vänner till Leiviskä kritiserade solisten för att ha "fuskat mer än lovligt". Den samtida kritiken var emellertid huvudsakligen positiv, vilket inte förklarar varför verket sedan föll i glömska.

Petteri Nieminen

Jussi Mattila

Savolax musikaliska sällskap

Verket har arrangerats utgående från den sista satsen "Finland vaknar" i tablåmusiken som framfördes under Pressens dagar på Svenska teatern i november 1899. Enbart denna bakgrund räcker inte för att ge verket den patriotiska betydelse som

musiken har. Det behövdes också en musik som koncentrerar de nationella känslorna med gränsöverskridande förmåga att höja sig över den för tillfället gällande politiska situationen. Dessa krav fyller Finlandias bleckklanger i granit, den kraf-

tiga energin, den balanserade klarheten i hymnavsnittet och det segervissa slutet. Där finns både kallelse upp till kamp och hopp om en varaktig fred.

Kimmo Korhonen

HANNU LINTU

Hannu Lintu har varit chefsdirigent för Radions symfoniorkester sedan hösten 2013. I januari 2022 tillträder han som chefsdirigent för Finlands nationalopera.

Under säsongen 2020-2021 debuterar han om pandemin det tillåter som dirigent för New Yorks filharmoniker och NHK-symfoniorkestern i Tokyo, samt gästspelar i täten för bl.a. Londons filharmoniker, Nederländernas filharmoniker samt Detroit och Cincinnatis symfoniorkestrar. Till hans konserter på sistone hör hans debuter med Montréal och Chicagos symfoniorkestrar samt Ungerska nationel-

la filharmonin samt konserter med bl.a. Bostons och St. Louis' symfoniorkestrar, New Japan Philharmonic Orchestra, Singapores symfoniorkester och NDR Elbphilharmonie.

Lintu studerade först cello och pianospel vid Sibelius-Akademien och senare orkesterdirigering under Jorma Panulas ledning. Han deltog i Myung-Whun Chungs mästar kurser vid L'Accademia Musicale Chigiana i Siena och vann Nordiska dirigenttävlingen i Bergen 1994. Han har gjort inspelningar för skivmärkena Ondine, BIS, Hyperion, m.fl.

HAN KIM

Koreanskfödd Han Kim (f. 1996) hör till den yngre generationens mest lovande klarinetter. Sedan år 2018 är han andre soloklarinettist i Radions symfoniorkester och han uppträder även som kammarmusiker och orkestersolist.

Han Kim började spela klarinett i 10-årsåldern, framträdde som kammarmusiker i 12-årsåldern i Japan och 13 år gammal debuterade han som solist med orkester i Soul där han spelade Mozarts konsert. Han har studerat i England vid Eaton College och i London vid Guildhall School of Music and Drama för Andrew Webster och i Lybeck under ledning av Sabine Meyer.

Han vann Jacques Lancelot-klarinetttävlingen 2016. Han fick en andra placering

i ARD-tävlingen i München och som klarinettist för Veits-blåskvintetten vann han andra pris i Carl Nielsen-kammarmusiktävlingen 2015.

Han har spelat som solist med bl.a. Münchens kammарorkester, Orchestre de la Normandie samt i Sydkorea som solist för KBS-symfoniorkestern. Han har gästspelat som stämledare i bl.a. Londons symfoniorkester och Franska nationalorkestern. Till hans partners inom kammarmusiken hör Daniel Müller-Schott, Igor Levit, Shanghai-stråkvartetten samt Bennewitz-kvartetten. Han har uruppfört bl.a. Jeajoon Ryus klarinettsonat och -kvintett samt Fuminori Tanadas klarinettkonsert.

MIRKA VIITALA

Pianisten Mirka Viitalas repertoar sträcker sig från barocken till vår tids musik. Hon har förutom i Finland uppträtt i flera europeiska länder och i Förenta staterna, Israel och Sydafrika.

Viitala har studerat vid Sibelius-Akademien samt vid Sweelinck-konservatoriet i Amsterdam. Hon har kompletterat sin utbildning vid mästartkurser för bl.a. Murray Perahia, Liisa Pohjola, Olli Mustonen och Dmitrij Basjkirov. Viitala har fått pris i många tävlingar, bl.a. första pris i Fazers pianotävling 1988 och Esbo kammarmusiktävling 1992 samt an-

dra pris i tävlingen Tel-Hai Masterclass i Israel 1996. Sin debutkonsert höll Viitala i Helsingfors 1999.

Viitala har gjort ett flertal inspelningar för Rundradion (bl.a. verk av Prokofjev, Liszt, Rameau, de Falla och Sibelius). Hon har även uruppfört verk av bl.a. Matthew Whittall, Pasi Lyytikäinen och Henrik Denerin. Hon uppträder ofta framstående inhemska ensembler: defunensemblen, Avanti och Zagros Ensemble och sedan år 2016 har hon varit medlem i kollektivet UMMU som specialiserar sig på historisk avantgarde-repertoar.

RADIONS SYMFONIORKESTER

6

Radions symfoniorkester (RSO) är Yles orkester med uppdrag att producera och främja inhemska musikkultur. Orkesterns chefsdirigent är Hannu Lintu.

Radioorkestern grundades år 1927 med en besättning på tio musiker. På 1960-talet utvidgades RSO:s besättning till full symfoniorkester. Orkesterns chefsdirigenter har varit Toivo Haapanen, Nils-Eric Fougstedt, Paavo Berglund, Okko Kamu, Leif Segerstam, Jukka-Pekka Saraste och Sakari Oramo. Då Hannu Lintus period slutar våren 2021, tillträder Nicholas Collon som chefsdirigent.

Utöver de stora klassisk-romantiska mästerverken omfattar RSO:s repertoar en hel del ny musik och orkestern uruppför årligen ett flertal verk som beställts av Yleisradio. Till RSO:s uppgifter hör även att göra friköpta inspelningar för Yleisradios arkiv av hela den inhemska orkestermusiken.

RSO har spelat in på skiva verk av bl.a. Mahler, Bartók, Sibelius, Hakola, Lindberg, Saariaho, Sallinen, Kaipainen och Kokkonen. Orkestern har för sina inspelningar fått Gramophone Award två gånger – för Lindbergs klarinettkonsert 2006 samt för Bartóks violinkonsert 2018. Orkesterns övriga pris omfattar bl.a. BBC Music Magazine Award, Académie Charles Cros och MIDEM Classical Award. Skivan med Sibelius tondikter och sånger fick priset International Classical Music (ICMA) 2018. Det inhemska EMMA-priset har RSO fått 2016 och 2019.

RSO konserterar regelbundet runt om i världen. Under spelåret 2020–2021 turnerar orkestern under Hannu Lintus ledning i Spanien.

RSO:s konserter sänds direkt på Yle Arenan och i Yle Radio 1 samt i inspelad form på Yle Teema & Fem och Yle TV1.